

متن پرسش

با سلام و عرض خسته نباشد و تشکر. چند سوال در مورد مباحث معرفت نفس داشتم: ۱- سوالی که در مثال‌هایی که برای اثبات نفس مجرد به کار می‌رود پیش می‌آید این است که مثلا در خوب دیدن یا پرت شدن حواس سر کلاس درس این ذهن انسان است که به خاطر فعل و انفعالاتی که در مغز اتفاق می‌افتد متوجه جای دیگری می‌شود؟ (این شبهه ای است که ممکن است از طرف کسانی که نفس مجرد را قبول ندارند خیلی مطرح شود) ۲- جایگاه مغز انسان در ادراکات انسان چیست؟ چون شما در بحث دیدن و شنیدن تنها به چشم و گوش اشاره می‌کنید و حرفی از مغز انسان نمی‌زنید. ۳- بعضی خوابها است که انسان خودش را در آن خواب می‌بیند مثل بقیه افرادی که در خواب می‌بیند؟ چنین چیزی چطور توجیه می‌شود؟ ۴- چرا بعضا حالاتی که در خواب برای انسان پیش می‌آید مثل ترس و دلهره در همان زمان به صورت نفس زدن شدید یا عرق کردن یا صحبت کردن در جسم انسان ظاهر می‌شود؟ ۵- عالم خواب همان عالم ماده است یا عالم دیگری است؟ مثلا انسان‌هایی که در خواب مشاهده می‌کنیم همین بدن مادی شان را می‌بینیم یا چیز دیگری است؟ یا مثلا خیابان و ساختمان‌هایی که می‌بینیم؟ ۶- آیا انسانی که به طور مادرزادی کور است اگر خواب ببیند چه چیزهایی را در خواب می‌تواند مشاهده کند؟ ۷- بعضی هستند که مثلا قبل از خوب تصمیم می‌گیرند که نیم ساعت بیشتر نخوابند و دقیقا سر نیم ساعت از خواب بیدار می‌شوند، چنین چیزی چطور امکان دارد؟ ۸- اگر حضور نفس در بدن به معنی تدبیر بدن توسط نفس و توجه نفس به آن است پس چطور در خواب که نفس تماما دریافت می‌شود، نفس همچنان به قلب و ریه اش توجه دارد و آنها را تدبیر می‌کند؟ ۹- تدبیر حرکات غیر ارادی بدن مثل تپش قلب توسط نفس چگونه است؟ آیا واقعا هیچ اراده ای در کار نیست؟

متن پاسخ

باسمه تعالی: سلام علیکم: ۱- بالاخره چه موضوع را به ذهن نسبت دهیم و چه به مغز، آنچه انسان در این موارد احساس می‌کند آن است که خودش را در آنجا می‌یابد. مثل این‌که حالا خودتان را در این‌جا می‌یابید. مگر همین حالا ذهن شما در احساس شما که خودتان را در این‌جا می‌یابید در صحنه نیست؟ ولی باز خودتان هستید که این‌جا هستید ۲- مغز ابزار است برای نفس، ادراک‌کننده همچنان که در شماره‌ی ۱ و ۲ ده نکته روشن شد نفس انسان است، این‌که از مغز مثالی نمی‌زنیم چون موضوع را مبهم می‌کنیم و گرنه فرقی بین چشم و مغز نیست، در هر حال وقتی نفس در میان نباشد هیچ

ابزاری به خودی خود هیچ ادراکی ندارد ۳- به این معنا است که انسان با تصور خود در خواب روبه‌رو می‌شود ۴- این یکی از عظمت‌های نفس است که به کمک قوه‌ی واهمه‌ی خود صورت‌سازی می‌کند و ملاصدرا در بحث معاد در این مورد نکات دقیقی دارد ۵- در خواب با صورت‌های مثالی روبه‌رو هستیم چه آن صورت‌ها را ذهن ساخته باشد و چه از عالم برزخ بیاید ۶- آن صورت‌هایی است که ذهن او می‌سازد ۷- آری! نفس انسان زمان را در رابطه با دنیای بیرون خود می‌شناسد ۸- در نوارها و در کتاب «خویشتن پنهان» عرض شده که تدبیر نفس گاهی از راه دور انجام می‌شود، مثل کاری که مرتاض‌ها در نگه‌داشتن قطار می‌کنند ۹- مربوط به بُعد تکوینی نفس است به این معنا که آن کار در حوزه‌ی نفس شما هست ولی در حوزه‌ی اراده‌ی جزئی و شخصی شما نیست. موضوع بُعد تکوینی و تشریحی نفس در کتاب «خویشتن پنهان» بحث شده. موفق باشید